

Toelichting bij de Motie over het Addendum bij het 7^e actieprogramma Nitraatrichtlijn

Ten behoeve van de AB vergadering van Waterschap de Dommel dd 11 mei 2022

Voorgeschiedenis in vogelvlucht

Vanuit de Europese Nitraatrichtlijn en de KRW hebben lidstaten verplichting tot het opstellen van actieprogramma's. De eerste 6 actieprogramma's hebben zich vooral gericht op nitraat in het grondwater, veelal verspreid uit agrarische bronnen. Het 7^e actieprogramma richt zich ook op KRW doelen en daarmee zowel op stikstof in het grondwater, alsook in het oppervlaktewater.

De tijdlijn van dit programma was als volgt:

Januari 2021 : De minister presenteert het contourenplan, op basis van overleg met de belangenpartijen.

September 2021: De minister presenteert het conceptplan en start een internetconsultatie. In het conceptplan ligt de focus op generieke maatregelen. De reactie van onder anderen LTO Nederland was op dat moment; "Onnodig, ontwrichtend, onhaalbaar en onbetaalbaar". Het pijnpunt lag vooral in de generieke aanpak, die niet past bij de diffuse problematiek.

Er ontstond een samenwerkingsverband van LTO, NAJK, POV, NAV, NZO, BO Akkerbouw, Cumela en Rabobank. Deze coalitie zette in op maatwerk en aanpassing van de generieke maatregelen. Er volgde bestuurlijk overleg, aanpassing van het conceptplan en commitment hierover vanuit het samenwerkingsverband en het ministerie. In de kamerbrief van 26 november 2021 komt dan ook de bevestiging dat Minister aan de slag wil met een aangepast pakket van generieke maatregelen en een maatwerkaanpak voor specifieke probleemgebieden en -teelten .

In de brief van 26 november zegt de minister:

Uit onderzoek blijkt dat met het 7^e APN het doelbereik voor het grondwater in zicht komt, maar dat de oppervlaktewaterkwaliteitsdoelen nog niet gehaald worden. Zoals aangekondigd heb ik onderzoek laten uitvoeren naar aanvullende maatregelen, die een bijdrage leveren aan het behalen van de oppervlaktewaterkwaliteit, in het licht van de nitraatrichtlijn, maar ook in het licht van de KRW-opgave. Er is onderzoek gedaan (WUR-rapportage) en er heeft overleg plaatsgevonden over de praktische toepasbaarheid en het effect van de aanvullende maatregelen. Denk hierbij aan maatregelen als; uitmijnen, ingrepen in het bouwplan of inrichtingsmaatregelen. Waar voor de grondwaterkwaliteit de nitraatlast de grondsoort vrij goed volgt (zand- en löss stevige opgave, klei en veen minder tot geen), is dit voor oppervlaktewaterkwaliteit meer gevarieerd en verspreid over het land. Er ligt dus geen duidelijk correlatie tussen grondsoort en nitraatproblematiek. In het onderzoek wordt aangegeven dat: [...] *om daadwerkelijk te komen tot passende maatregelen, het noodzakelijk is om in te zoomen op hotspots binnen probleemstroomgebieden om uiteindelijk oorzaken en oplossingen te vinden op gebiedsniveau, bedrijfsniveau of zelfs perceelsniveau. Dat betekent dat deze maatregelen beter op gebiedsniveau uitgewerkt kunnen gaan worden en niet als generieke maatregelen opgelegd moeten worden vanuit het Rijk. Daarbij zijn soms stevige maatregelen nodig en maatregelen die zich richten op ruimtelijke inrichting en veranderingen in het watersysteem.[...]*

De gebiedsgerichte maatwerkaanpak wordt hiermee dus verankerd in 7e APN.

Q4 2021: Diverse partijen sluiten zich aan bij de coalitie om de maatwerkaanpak vorm te geven, te weten: naast onze UVW (Unie van Waterschappen) ook, LNV, I&W, RVO, NVWA, IPO, LBI, WUR en NMI. (verklaring afkortingen: zie bijlage).

Uitgangspunten van de **maatwerkaanpak** zijn: tenminste hetzelfde doelbereik als het 7^e APN, maar met **de meeste effectieve maatregel op de meest zinnige plek en daarnaast ook perspectief voor het gebied.**

De maatwerkaanpak wordt op dit moment vormgegeven. (met medio 2022 nog een go / no go moment).

Op 25 Februari 2022 komt er onverwacht een Addendum op het 7^e APN. De aanleiding is de goedkeuringsprocedure voor toepassing van derogatie in Nederland. Brussel stelt aanvullende garanties voor het behalen van nitraatmaatregelen voor KRW doelen. Met dit addendum wordt de maatwerkaanpak grotendeels buiten spel gezet.

Het addendum introduceert het inrichten van 100-250 meter brede bufferstroken in beekdalen. Deze brede bufferstroken hebben na realisatie geen of nauwelijks nog landbouwkundige waarde. Juist in het Dommelgebied met een uitgebreid en fijnmazig bekenstelsel zal de uitvoering van deze maatregel 10% tot 30% van de landbouwgronden raken. In een aantal regio's treft de maatregel zelfs het grootste deel van de gevestigde graasdierbedrijven. Er is in de WUR-rapportage, zo schrijven de samenstellers, geen uitvoerige analyse uitgevoerd naar het effect van het invoeren van brede bufferstroken op de waterkwaliteit. Er wordt aan voorbij gegaan dat ook andere dan agrarische bronnen een bijdrage leveren aan de nitraatlast, noch is onderzocht wat de omvang is en het effect van de maatregel op de concurrentiekracht en levensvatbaarheid van de getroffen bedrijven.

De tweede ingreep vanuit het Addendum is de extensivering van de landbouw door opkoop van bedrijven en afwaardering van gronden. De veestapel moet tot 2030 met 20 à 30% krimpen en ook akkerbouw- en tuinbouwbedrijven met uitspoelingsgevoelige teelten moeten worden beëindigd. Het Rijk heeft zo'n € 25 miljard beschikbaar gesteld voor aanpak van de stikstofproblematiek. Hieronder valt ook het uitkopen van piekbelasters in kwetsbare gebieden. De gevolgen van deze saneringen voor de KRW doelen zijn nog niet inzichtelijk gemaakt.

Ten derde wordt gesteld dat de melkveehouderij binnen 10 jaar grondgebonden moet zijn. Uitwerking en nadere definiëring is nog niet voorhanden. Het effect op de KRW-doelen is bovendien nog niet helder.

Gelet op de geschiedenis van totstandkoming van het 7^e APN is het huidige addendum onaanvaardbaar en trekken wij de effectiviteit en proportionaliteit van de voorgestelde maatregelen in twijfel.

De uitvoering van maatregelen uit voorliggende addendum liggen niet in lijn met de uitvoeringsmethodiek die we als waterschap voorstaan in de gebiedsgerichte aanpak uit het WBP 5 (samen met de streek).

Beantwoording artikel 58 vragen

Het DB heeft in de beantwoording van de art 58 vragen, die ik hierover gesteld heb, aangegeven:

- dat de maatregelen, zoals genoemd in het addendum, impact hebben op het draagvlak en daarmee ook op de samenwerking.
- dat er vele scenario's onderzocht zijn. Of dit voldoende is, is niet objectief te beantwoorden en daarmee een keuze van het AB.

Enkele zaken, verwoord in ons WBP-5 waarop het Addendum een frustrerende invloed zal hebben:

In ons WBP-5 staan onder andere de volgende zaken verwoord:

- Agrarische bedrijven passen hun grondgebruik op termijn aan op de lokale bodem- en watercondities. Zij maken in hun bedrijfsvoering keuzes inclusief de risico's om in extremere weersomstandigheden een duurzame toekomst te hebben. Het waterschap ondersteunt hen in dit veranderingsproces met kennis en stimuleringsmaatregelen, waar mogelijk met partners (Rijk, provincie).
- Agrarische percelen hebben geen negatief effect op de waterkwaliteit van het oppervlaktewater en het grondwater. Bufferzones langs watergangen zorgen voor extra zuivering. Of een ondernemer dit invult door extensivering, kringlooplandbouw, precisie-landbouw of een andere vorm, is aan de ondernemer. (pg. 10)
- De vier uitgangspunten van onze werkwijze in het veld zijn:
 - 1. We zijn een activerende overheid
 - 2. We stimuleren anderen om te veranderen
 - 3. We werken met een integrale, gebiedsgerichte aanpak
 - 4. We differentiëren onze aanpak per gebied. (pg. 11-12)
- Parallel aan onze kaderstellende en agenderende rol, stimuleren we anderen om te veranderen. We verleiden, stimuleren én dwingen af indien nodig. (pg. 11)
- We stimuleren gebruikers in het gebied om te ontwikkelen en zich aan te passen aan de veranderende omstandigheden. Als we zien dat er onevenredig nadeel of onacceptabele schade optreedt voor één of meerdere gebruikers, door een toekomstbestendige waterhuishouding, staan we de gebruikers bij in deze transitieperiode. Zo vergroten we het handelingsperspectief van deze gebruikers. (pg. 12)
- Een integrale gebiedsgerichte aanpak betekent een transparante afweging en aanpak van alle belangen en doelen in het gebied, waaronder de water-, natuur- en stikstofopgaven, maar ook de landbouw- en energietransitie, de woningbouwopgave, de mobiliteitsopgave, de economie en het ondernemersklimaat. Het vraagt om grensontkennend handelen, waarbij de opgave(n) centraal wordt gesteld. (pg 12)
- Kortom de startpositie is anders en ook de gewenste situatie voor 2050 varieert. Dit vraagt om maatwerk; we moeten als gezamenlijke partijen een strategie en tactiek bepalen die passend is bij de omstandigheden in het gebied (pg. 12)

Overwegingen

Wij zijn van mening

- Gegeven het feit dat de vaststelling van het 7^e APN in dit najaar is voorzien.
- Het addendum deel uitmaakt van het 7^e APN en gelijktijdig met het plan zal worden vastgesteld.
- De uitwerking van het addendum juist in het dommelgebied veel agrarische bedrijven raakt.
- De noodzaak en het effect van de maatregelen uit het addendum niet goed zijn onderzocht en gemotiveerd.

dat de voorgestelde maatregelen maatschappelijk ontwrichtend zullen werken. Dit, terwijl de EU heeft aangegeven dat KRW doelen niet tot maatschappelijke ontwrichting mogen leiden.

dat de maatregelen, zoals door het Rijk beschreven in het addendum bij het 7^e actieprogramma nitraatrichtlijn, de door ons beoogde en verwoorde werkwijze in het WBP-5 nadelig zullen beïnvloeden.

Gebiedsprocessen horen in samenspraak met de streek te lopen, niet vanuit macht maar met oog voor perspectief voor partners.

Er wordt een maatwerkaanpak opgesteld in een breed samenwerkingsverband, waarbij de Unie van Waterschappen betrokken is. Deze maatwerkaanpak past mogelijk beter in de door ons beoogde werkwijze. Wij zijn als waterschap weliswaar volgend op de keuzes die het Rijk en de Provincie maken in deze fase, maar hebben wel een taak hebben om onze mening over mogelijke nadelige effecten van beoogde maatregelen en mogelijke alternatieven te delen.

Verklaring motie

Verzoekt het Dagelijks Bestuur de zorgen die wij hebben over de uitwerking van maatregelen uit het addendum (behorend bij het 7^e actieprogramma nitraatrichtlijn) voor ons werk en werkgebied te delen met uw partners in de Unie en schriftelijk kenbaar te maken bij het Rijk en de Provincie.

Gaan over tot de orde van de vergadering